

МАЛОВІДОМІ ДОКУМЕНТИ ДО НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ ПЕТРА ФРАНКА**Матіїв Х.Ю., Матківський М.П.***(Івано-Франківськ, Україна)*

Петро Франко є відносно маловідомою особою для сучасного науковця, а теперішньому бібліографу чи архіваріусу він постає одночасно у кількох образах – педагога, письменника, науковця-хіміка, учасника визвольного руху 1914-1920 років тощо, хоча і це є неповним переліком всіх напрямів діяльності сина великого Каменяра.

Народився Петро Франко 28 червня 1890 року у селі Нагуєвичі Дрогобицького повіту Королівства Галичини і Володимирії, яке входило у склад Австро-Угорської дуалістичної монархії, а загинув після 28 червня 1941 року (точна дата невідома). У 1914 році він закінчує хімічний факультет Львівської Політехніки, але диплом отримати одразу не вдалось, оскільки почалася перша світова війна. Петро Франко вступає до Легіону Українських січових стрільців, а у 1918 році стає одним із фактичних засновників авіації Галицької армії. Окрім цього, Петро разом з братом Тарасом стає фундатором українського спорту Галичини (грає за львівський футбольний клуб УСК, опісля тренує львівську "Україну"), а потім – теоретиком у галузі руханки і тіловиховання (фізвиховання). Активна життєва позиція та військові дії, подальше приєднання Галичини до Польщі призводять до того, що він переїжджає до Коломиї, де 11 вересня 1922 року з певними труднощами стає викладачем руханки у місцевій гімназії, а свій диплом Львівської Політехніки за спеціальністю інженера-хіміка отримує лише 7 листопада 1923 року. Паралельно у 1923-1925 році безкоштовно викладає хімію у Львівському (таємному) українському університеті.

За активну просвітницьку діяльність, участь у «Пласті» та з початком «пацифікації» у Східній Галичині 26 серпня 1930 року був звільнений з гімназії.

В Центральному Державному архіві у Львові (ЦДАЛ) [1] знаходяться два зразки автобіографії на трьох листках (чорновик і оригінал), друковані на друкарській машинці 12 лютого 1940 року у Львові, очевидно для потреб працевлаштування вже за радянської влади.

У 1931 році за порадою свого колишнього викладача, професора Львівської політехніки Ігнація Мосціцького у складі групи інженерів польської держави разом з сім'єю виїжджає до Харкова (Радянський Союз), де «працював по 1936 р. (включно) як ст. наук. робітник у Науково-Дослідних Інститутах Прикладної Фізико-хімії та Молочної Промисловості» [1]. За деякими даними, одночасно викладав курс хімії у Політехнічному Інституті. Там же написав низку наукових праць та став плідним винахідником.

У згадуваній нами «Автобіографії», Петро Франко вказував, що у Харкові він «...покінчив ось такі наукові праці: «Одержання сульфатної кислоти та цементу з гіпсу в одній фазі», «Дослідження газової фази термічного розкладу гіпсу», «Одержання казеїну з молока при допомозі електрики», «Одержання автомателектроказеїну». Почав роботу «Будова комбайну для одержання автоматказеїну при допомозі електрики». Написав праці: «Підручник неорганічної хімії», «Енциклопедичний словник хімічної термінології», «Технологія Казеїну». Словники: німецько-український (50000 слів), англійсько-український (10000 слів), українсько-німецький. Написав і видав декілька популярних книжок: «Теорія зглядности по Ейнштейну», «Городина та її вирощування», «Ягоди й овочі та їх перерібка», «Безалкогольні напитки», «Шведська гімнастика». Зареєстрував 36 винаходів, головним чином з перерібки молока при допомозі електрики» [1].

До цього переліку можна додати ще й такі його наукові праці, як «Історія хімії», «Дещо про наркотики», «Боротьба з алкоголізмом», «Теорія Дарвіна» та інші, які він підготував до друку, перебуваючи ще в Коломиї. Це перелік наукової спадщини (окрім літературної) Петро Франка, про яку є згадки у доступних документах.

Слід зазначити, що у його умовного опікуна, професора, потім ректора Львівської політехніки, а з 1926 року Президента Польщі Ігнація Мосціцького значиться 40 винаходів [4]. Враховуючи відносно легший та спокійніший життєвий шлях становлення останнього як науковця можна судити про великий науковий та прикладний потенціал фахової думки Петра Франка.

В фондах ЦДАЛ також виявлений лист Петра Франка від 02.10.1927 р. з Коломиї (вул. Холоневських 32) «До Хвального Відділу Наукового Товариства ім. Т.Шевченка у Львові» [2] з проханням «прошу о ласкаву відповідь чи відпечатаєте на звичайних умовах нім.-укр. хемічний енциклоп. словничок розміром 5-6 арк. друку. Долучаю писану книжку до бібліотеки (безкоштовно) і прошу о відповіді у справі...», який є додатковим доказом, що ця робота, вказана в «Автобіографії», на цей час була практично завершена. Правда, з вказаного листа не зрозуміло про яку даровану книжку його авторства йде мова у листі до НТШ. Очевидно про передачу книжки була попередня домовленість, а автор лише скористався нагодою для відсилання книги.

Слід наголосити, що на початку минулого століття німецька мова була однією з основних у Європі та домінуючою в наукових хімічних колах, оскільки теоретична хімія починає реалізовуватися у прикладному значенні через розвиток хімічного виробництва та технологій, у чому німці були піонерами на всій планеті. Тому створення німецько-українського хімічного словника було, без сумніву, на часі у зв'язку з авторитетністю німецької мови та необхідністю номінації нових понять. Це, без сумніву, сприяло би формуванню хімічного та інженерного фахового мовлення українською мовою.

У фонді Товариства «Просвіта» (ЦДАЛ) знаходиться листування членів правління від 16 березня 1926 р. з П.Франком, на той час викладачем гімназії в Коломиї, у справі опублікування «Просвітою» науково-популярних статей «Історія хемії», «Дещо про наркотики», «Боротьба з алкоголізмом», «Теорія Дарвіна» та інше [3]. Там же є окремих аркуш з позитивною оцінкою експерта Івана Раковського від 1 квітня 1926 року (майбутнього голови Наукового Товариства імені Т. Шевченка) на статті «Історія хемії», «Дещо про наркотики». Очевидно, що коломийський період життя Петра Франка ще потребує окремого вивчення та осмислення.

На превеликий жаль, період військових лихоліть першої та другої світових воєн, політика міжвоєнного умиротворення українського населення Східної Галичини не залишили поки що інших матеріальних носіїв наукового доробку Петра Франка, які б підтверджували їх існування.

Період короткого викладання Петра Франка в Українському державному інституті радянської торгівлі у Львові (тепер Львівський торговельно-економічний університет), де він у 1939-1941 роках працював деканом товарознавчого факультету, та післявоєнному приєднанні до нього Інституту радянської кооперативної торгівлі і пов'язані з цим переїзди теж, на жаль, поки що нічого не додають до наукового надбання науковця.

Без сумніву, наукова спадщина Петра Франка вартує старань широкого кола зацікавлених осіб для розширення пошуку його наукових надбань. Зокрема, доцільно спрямувати зусилля по розшуку архіву Українського технічного товариства – історичного професійного об'єднання українських інженерів, яке було засноване у Львові у 1909 році і видавало на протязі 1925-1939 років журнал «Технічні вісті». Цілком можлива приналежність Петра Франка до цього товариства, як і наявність окремих його наукових досліджень у вказаному фаховому виданні.

Список використаних джерел:

1. Франко Петро Іванович. Автобіографія//ЦДАЛ України (Центральний державний історичний архів України, м. Львів). Ф. 640. Оп. 1. Спр. 1.
2. Лист Франка Петра до НТШ у м. Львів // ЦДАЛ України (Центральний державний історичний архів України, м. Львів). Ф.309. Оп. 1. Спр. 222.

3. Листування із сином І. Франка... // ЦДІАЛ України (Центральний державний історичний архів України, м. Львів). Ф. 348. Оп. 1. Спр. 6632.
4. Ignacy Mościcki. URL: https://pl.wikipedia.org/wiki/Ignacy_Mościcki (дата звернення: 06.04.2020).

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Мельник Т.В., Школьнікова Т.В.
(Харків, Україна)

У нинішніх умовах не викликає сумніву визначна роль фундаментальних дисциплін у підготовці кваліфікованих і конкурентоздатних фахівців, тому що сучасна освіта повинна не тільки забезпечити студентів сукупністю професійних знань, а й сприяти формуванню у них достатнього рівня соціальної зрілості, швидкої адаптації до умов практичного середовища, високої ефективності в обставинах невизначеності, постійного оновлення набутих знань протягом усієї трудової діяльності.

Ці дисципліни і називаються фундаментальними тому, що вони сприяють формуванню системного, логічного мислення майбутніх фахівців, умінню виявити проблему, проаналізувати її, знайти оптимальні рішення, привчають до самостійної роботи. Опанування фундаментальними законами дозволяє спеціалістам глибше розуміти технологічні процеси і вміти ними керувати.

Наразі спостерігається тривожна тенденція щодо зниження уваги до фундаменталізації освіти в Україні. Так, у нових стандартах освіти з напрямку «Хімічна технологія» на дисципліну «Загальна та неорганічна хімія», яка для технічних вишів є фундаментальною поряд із фізикою і математикою, передбачено лише 4-6 кредитів на один семестр. Внаслідок цього деякі важливі теми суттєво скорочені. Цей факт, як і зниження рівня підготовки з хімії у загальноосвітніх навчальних закладах, викликає стурбованість та здивування, тому що декілька років тому фундаменталізацію освіти вважали обов'язковою умовою інтегрування української освіти у Європейське освітній простір. До недоліків навчальних програм з хімічних спеціальностей можна віднести: зменшення кількості годин для лабораторних робіт; відсутність виробничої практики на хімічних підприємствах чи лабораторіях, а також брак вільного вибору дисциплін, які студент бажає вивчати.

Як відомо для майбутніх спеціалістів, які обрали хімію своєю спеціальністю, техніка лабораторного експерименту відіграє важливу роль. Але проведення лабораторного практикуму є також проблематичним, тому що хімічні лабораторії не мають сучасного обладнання, відчувається відсутність необхідних реактивів, якісного хімічного посуду для проведення лабораторних дослідів, застарілі витяжні шафи, що зумовлюють шкоду для здоров'я студентів та викладачів, відсутність засобів індивідуального захисту. Все це призводить до неможливості належного засвоєння теоретичного матеріалу. Викликає сумніви у необхідності такого лабораторного практикуму. На жаль університетські лабораторії не відповідають вимогам промислового виробництва. Дехто може знайти вирішення даної проблеми у інноваційних технологіях, а саме у використанні мультимедійного устаткування лекцій. Але слід враховувати, що особливістю професії хімік-технолог є опанування студентами широкого спектру навичок для проведення хімічного експерименту, наближеного до виробництва, а можливо і до подальшої науково-дослідної роботи.

Визначною складовою формування конкурентоспроможного фахівця на ринку праці є його практична підготовка. Тому, доцільно більш досконало досліджувати саме її роль у формуванні професійної компетенції майбутніх фахівців, оскільки завдяки виробничій практиці формуються професійні уміння та особистісні якості студентів.

Під час проходження виробничої практики студент може перевірити свій професіоналізм. А також, він має можливість вивчити реальні ситуації; перевірити